

Peter de Brock
AMSTERDAM

Met de verschijning van de biografie *Maup Caransa, vastgoedmagnaat uit Amsterdam* dreigt voor historicus Wim Pelt (1947) het zwarte gat. Zoals eerder in 1990, na zijn promotie op het proefschrift *Vrede door Revolutie, over de CPN tijdens het Molotov-Ribbentrop Pact 1939-1941*. "Je droomt bij het schrijven van een proefschrift toch van een academische carrière, maar met de val van de Berlijnse Muur verdween ook de interesse in de geschiedenis van het communisme."

Het schrijven van een biografie voor een breed publiek moest soelaas bieden. De keuze viel op de populaire Amsterdamse multimiljonair Maup Caransa, die het van Amsterdams straatschoffie tot miljonair had geschopt. Nu, na een leven voor de klas op een middelbare school, is Pelt klaar. De hoofdpersoon heeft de verschijning niet meer mogen meemaken: Maup Caransa stierf op 6 augustus 2009, op 93-jarige leeftijd, in zijn luxe villa in Baambrugge. Niet slecht voor een jongen die in 1916 werd geboren op driehoog-achter in de Utrechtse-dwarsstraat, als zoon van een arme Portugees-Joodse kolensjouwer.

Uw boek is geen standaardbiografie geworden, eerder een logboek over uw speurtocht naar de handel en wandel van Caransa. Klopt het dat u aanvankelijk een historische roman wilde schrijven?

"Dat eerste hoofdstuk, over de ontvoering van Caransa, is geen literaire truc, zo is het gegaan. Ik wilde me bij het schrijven niet laten leiden door de chronologie van Caransa's leven. Leende de ontvoering (zie kader, red.) zich nog wel voor fictie, een historische roman over de Amsterdamse vastgoedhandel tijdens de wederopbouw jaren bleek al snel een utopie. Daarvoor moet je zelf actief zijn in de vastgoedwereld of ten minste een aantal goede bronnen hebben in dat milieu."

U stuitte bij uw zoektocht op de Waterloopleinmarkt naar het in de oorlog vergaarde startkapitaal van Caransa op een muur van zwijgzaamheid...

"Voor de Joodse bewoners en handelaren rondom het Waterlooplein was de bezetting in meerdere opzichten een traumatische periode. De mensen die de verschrikkingen hadden overleefd, zaten vol schuldgevoel: waarom ik wel en mijn familieleden niet? Caransa overleefde de oorlog dankzij zijn huwelijk, in 1941, met de katholieke Rika Heijsteeg. In augustus 1945 wordt hij kort gearresteerd voor zwarthandel op het Waterlooplein. Erger was de verdenking voor het leeghalen van joodse winkels, zaken en woningen, maar die aangifte was gedaan door Mozes Ritmeester vanuit het Huis van Bewaring aan de Amstelveenseweg, waar hij vastzat voor het verraden van Joden."

Ritmeester had de verdenkingen tegen, maar u ontdekte tegen het einde van uw speurtocht dat Caransa tot ver in de oorlog beschikte over een vrachtwagen.

"Caransa diende in januari 1945 bij de bezetter een verzoek in tot vrijstelling voor tewerkstelling in Duitsland, met als reden dat zijn transportbedrijf onmisbaar was voor de Marine Festungs Pionier Gruppe, gelegerd in Bloemendaal en Wassenaar. Het kan niet anders dan dat hij voor de bezetter nuttige transporten verzorgde, anders zou die vrachtwagen al lang in beslag zijn genomen. Hij reed voor de Duitsers uit lijfsbehoud, maar werd er wel voor betaald."

Heeft u hem dat zelf nog gevraagd?

"Ik heb meerdere pogingen gedaan om in contact te komen. Pas toen ik de zoon van zijn vroegere compagnon Bram Zwaaf benaderde, liet hij mij bellen. Ik mocht bij hem langskomen, maar hij droomde van een geautoriseerde biografie, in leer gebonden vermoedelijk..."

Terwijl u als historicus oorlog vooral was geïnteresseerd in de feiten, zoals over zijn in de oorlog vergaarde kapitaal?

"Uiteraard. Caransa kwam uit de oorlog met 50.000 gulden. Dat kapitale bedrag investeerde hij in zout, om de geldzuivering te omzeilen. Hij kreeg een zouttoewijzing, omdat hij de autoriteiten had weten wijs te maken dat hij een zuurinleggerij had, maar daar zijn in het kadaster geen bewijzen van te vinden."

Wat heeft Caransa met zijn vastgoedprojecten nu betekend voor de wederopbouw van Amsterdam?

"Met de hotellerie leverde hij ongetwijfeld zijn grootste bijdrage. Hij wist het Doelen Hotel te behouden en heeft met de bouw van het Esso Motor en het Caransa Hotel de hotelbouw in Amsterdam aangezwengeld. Een journalist vergeleek hem na de aankoop van het Amstel Hotel met Samuel Sarphati, de Joodse arts en weldoener die een belangrijke rol speelde bij de ontwikkeling van Amsterdam in de 19de eeuw. Caransa vond dat schitterend."

Wim Pelt, 'Maup Caransa, vastgoedmagnaat uit Amsterdam'. Uitgeverij Prometheus, €27,50, 432 pagina's.

'Hij moet voor de Duitsers nuttige transporten hebben verzorgd, anders had hij die truck nooit mogen houden'

De ontvoering

In de nacht van 28 oktober 1977 werd Maup Caransa voor de deur van het Amstel Hotel ontvoerd. Vijf dagen werd hij vastgehouden. Van het betaalde losgeld van 10 miljoen zag hij weinig terug. Wim Pelt: "Wereldwijd doken geregis-

treerde Caransaduizendjes op, maar omdat die in handen van derden waren overgegaan, waren ze niet meer invorderbaar." Bij de ontvoering zou de Italiaanse maffia betrokken zijn geweest. Al kwam Caransa deze klap financieel te boven,

de psychische schade was volgens Pelt aanzienlijk. "Nadat het mediageweld was uitgewoed, trok hij zich meer en meer terug uit het openbare leven."

Primeur 1987

Open Monumentendag

De Open Monumentendag is geen Amsterdamse vinding, het was vanaf de eerste editie in 1987 direct een landelijk fenomeen. Het oorspronkelijke idee kwam uit Frankrijk, via een oud-voorlichter van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur die daar was gaan wonen. Daar werd sinds 1984 de Journée des Portes Ouvertes gehouden.

Vanuit het Amsterdamse Pintohuis zette de stichting Open Monumentendag de eerste editie in de steigers. Elke stad moest zijn eigen dag organiseren rond een centraal bedacht thema. Die eerste keer op zaterdag 12 september 1987 was dat: kerktorens.

Voor Amsterdam gaf de dag extra glans aan haar status als Culturele Hoofdstad van Europa. Bezoekers konden de toren van de Oude Kerk en de Wester-, Zuider- en Munttoren beklimmen. Op de opengestelde torens wapperde toen al de kenmerkende

→ De Munttoren in het midden van de jaren tachtig. FOTO BUREAU MONUMENTENZORG

gele Open Monumentendagvlag met sleutel als beeldmerk.

Amsterdammer 1964

Jaap Oudkerk wereldkampioen

Ik had geen kracht meer, maar ik moest doorgaan," aldus Jaap Oudkerk na zijn zege op het wereldkampioenschap baanwielrennen in Parijs. "En niet alleen voor mezelf." Op enkele seconden na ligt de amateurstayer uit Amsterdam-Noord met gangmaker Bertus de Graaf de hele wedstrijd onbedreigd op kop. De regenboogtrui is een beloning voor zijn keuze om zijn rennersdroom niet op te geven, voor zijn

overstap van de weg naar de baan. "Ik ontdekte dat mijn kans op de baan lag." Hij werd achtervolger, maar er verschenen jonge, snellere renners op de baan. "Ik kon nog met de sterksten meekomen, maar ik was niet meer de sterkste." Gangmaker Bertus de Graaf zette hem toen op het spoor van het stayeren achter de grote motoren. Ook dat bleek een juiste stap.

→ Jaap Oudkerk, hier als Nederlands kampioen in 1965. FOTO RUUD HOFF/ANP

Zoekplaatje

Hoe goed kent u de stad?

FOTO LIN WOLDENDORP

Amsterdam zit vol verborgen schatten. We rijden, fietsen of lopen er dagelijks langs. Maar hoe goed kennen we de stad? Vorige week stonden we op de stoep voor het *Nederlandse Tijdschrift voor Geneeskunde* in de Johannes Vermeerstraat 2. De Italiaanse terracotta madonna in de gevel is een restant uit de voormalige kunstcollectie van Willem Dreesmann, die hier tussen 1950 en 1960 was opgesteld voor het publiek. Winnaar is Nienke Fleuren. Welke plek met historie zoeken we nu? Inzendingen voor maandag 12:00 uur naar: zoekplaatje@parool.nl.

Onder de goede inzendingen verloren we ook deze week weer een jaarabonnement op het maandblad *Ons Amsterdam*.

Colofon

De geschiedenispagina's worden gemaakt in samenwerking met *Ons Amsterdam* (onsamsterdam.nl). Coördinatie: Peter de Brock.